

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

44. Materia, & eius vsus apud Oratores.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

Quæ, ut in maioris mundi constitutione concurrerunt, sic, & ad res omnes, quas in hoc uniuerso ceruimus, producendas, mirabili virtute transfunduntur.

Prima ab æterno exitit causa efficiens, DEVS, opifex Vniuersi, quem in Amorem transformatum, cum mundum creare vellet, non in seipsum finxit Pherecydes, quod hæc reru productio permagnam sit amoris diuini argumentum. Creationem autem inchoauit à rudi, inertique rerum congerie, quam Chaos antiqui nominarunt, hanc deinde digessit, & omni ornamentorum genere mirifice locupletauit. Quod autem per istud Chaos, nihil aliud Orpheus, & Hesiodus intellexerint, quàm vetustissimum limum ex terra, & aqua; ex quo aceruo res omnes eductæ sint, declarat

Athenag. in Athenagoras Philosophus Christianus. Apolog. Ην γὰρ ὁ ὢν, inquit, ἡρχὴ καὶ αὐτὸς τοῖς ὄλοις, ἀπὸ τοῦ ὄντος ἔσθη ἡ γένεσις.

Materiam rudem, & informem, variæ potestæ, & multiplices formæ, in eius veluti gremium transfusa: Dei ita volentis arbitrio ad mirabili pulchritudine collustrarunt. Deinde omnia in vniuersi hominis utilitatem & decus, suaui conditoris providentia, tanquam in finem directa, atque constituta sunt.

Aristot. 2. Physic. c. 3. Cicero in Top. c. 58. Hæc, ut in Vniuersi molitione clarius licet intueri, sic etiam in rebus singulis perspiciuntur, quæ ex his ferme quatuor causis composita sunt, atque constata: Ex quo plurimum ad probandum, & ornandum valent, ut in singulis plenius ostendam.

Causa in genere illud est, quod effectum per se producit, ad cuius productionem, cum materia, forma, efficiens, & finis vario modo influant, merito omnes causæ nomine censentur.

Materia, & eius vsus apud Oratores. CAPVT XLIV.

Materia igitur est, ex qua res fiunt, quam Aristoteles libro 1. Physicorum nominat πρῶτη ὑποκειμένη ἢ ἡ πρώτη τι σὺν πάρχον, ἢ ἡ πρώτη συνεισληχός, quanquàm de materia prima loquitur Philoſophus. Constat enim ex Physicis aliam materiam esse primam, aliam secundam; aliam proximam, aliam remotam; aliam permanentem, aliam transiuentem, & cæter. huiusmodi.

Prima est illa proprie, quæ primum subiectum nominatur, quæ formam accipit, nec ipsa formam habet, quam Synesius hymno primo *Sines. hym. 1.* ἡ πρώτη τῆς οὐσίας, terram mundi nominat.

Materia remota sunt, V. G. ligna in sylua, ratione habita de mus extruendæ, eadem iam recisa, affabrefacta, & dedolata, in proximam materiam cedunt.

Permanens denique est, quæ in re effecta manet, ut aurum in ferrea.

Transiens, quæ transiit in aliud, ut farina & aqua in panem. Sed omnis istis, quæ Physicorum sunt propria, huius causæ apud Oratores vsus tradendus est. Illi reuertuntur e hanc mentem à nimis plerumque subtilem primæ materiam investigationem, materiam tum naturalis, in corpore humano, tum etiam arte signatam, ut in manufactis sepius confiderant; & inde in compositum efficiunt argumenta. Lactantius, mundum & factum esse, & corrupti posse probat ex eo, quod tali materia sit eo natus, quæ mutationi subiacet.

Materia verò semper fuisse non potest quia mutationem non caperet, si facta. Quod enim semper fuit, semper esse non desinit, & vade abfuit principium, abesse hinc etiam finem necesse est. Quin etiam facilius est, ut id quod habuit initium, sine careat, quam ut habeat finem, e uo d initio caruit.

Materia ergo si facta non est, nec fieri ex ea quicquam potest, si fieri ex ea non potest, nec materia quidem erit. Materia est enim, ex qua aliquid fit. Omne autem quod fit, quia recipit opificis manum, destruitur, & aliud esse incipit. Ergo, quoniam finem habuit materia, tum cum factus est ex ea mundus, & initium quodque habuit. *D. Ambr. Hexam. l. 2. c. 3.*

Diuus Ambrosius in Hexamero, à materia quoque naturali aquæ sic ducit argumenta.

(Videmus plerumque exire nubes de montibus. Quæro vtrum de terra ascendat aqua, an ea, quæ super caelos est, largo imbri descendat. Si ascendit, vtrique contra naturam est, ut ascendat in superiora, quæ grauior est, & portetur aere, cum aer subtilior sit. Aut si conciti orbis totius motu rapitur aqua, sicut imo orbe rapitur, ita summo diffunditur.)

In manufactis factis commune est à materia ducere laudis argumentum. Sic mensam ab Imperatore Iustiniano in templo sanctæ Sophiae dedicatam laudat Cedrenus. *Vsus materia in manu factis. Mirabili materia m. a. c. d. in compend.*

(Mensam inquit) Iustinianus Imperator fieri iussit, opus imitatione nulla æquandum. Constat.

Baron. ad Iustin. anno 31.

Constabat vero auro, argento, omnisque generis lapidibus, lignis, metallis, omnibusque rebus, quas, & terra fert, & mare, & uniuersus mundus. Ex omni enim materia pretiosa plura, ex viliori pauciora collegerat, liquatisque his quæ fluunt, sicca illis immiserat, atque in formam mensæ abfoluerat. Itaque varium illud opus intuentibus stuporem iniiebat.)

Hegesipp. in anar. h. h. flor. a.

Similiter Hegesippus in illa stebili monodia, pulchritudinem Solymæ commendans:

(Vbi, inquam, es ciuitas referta populis, venerabilis regi, us, acceptabilis Deo, gratiæ sedes? Panimenta tur de marmore, parietes tui fulgentes marmore, portæ tuæ micantes auro, alia argento nitent.)

Si res, quæ commendatur, vilioris sit materia, formæ verò præstantioris, omnia materia, forma ipsa commendari solet.

Negatio materia facta est illius. D. Amb. l. 6. cap. 70.

Etiã, gloriosum in Deo, Angelis, & anima humana negare materiam, quæ nulla est. Sic D. Ambrosius.

(Quis hoc dicit nonne Deus, qui te fecit? Quid est Deus? estne caro, an spiritus? non caro utique sed spiritus. Cuius similis caro esse non potest, quia ipse incorporeus, & inuisibilis est, caro autem comprehenditur, & videtur.)

Aries, & go. comm. dantur à materia, id pite 24. est, obiecto.

Ad hanc quoque causam referuntur scientiarum obiecta, a quibus ipsius, quæ est in scientia dignitatis, sumitur argumentum, ut notat Aristoteles analytic. post. libr. 1. cap. materia, id pite 24. est, obiecto.

exquirunt Physici Inter causas superiores efficientes, Prima est Deus, a quo graues sapè desumuntur amplificationes, qualis est illa D. Gregorij Nazianzeni, vbi per longam effectorum enumerationem, Deum primam, & nobilissimam causam causarum colligit.

Deus causa causa um, cuius primus est v. s. s.

Τὸ ἀνακτα, ἢ θεωτότη, Δι δ' ὅμι, ἢ δὲν ἀν, Δι δ' ἀγγέλων χα, Δι δ' ἀνθρώπων ἀπαυ, Δι δ' ἡ, ἢ προλαμπέ, Δι δ' ὅμι, ἢ Σελήνη, Δι δ' ἄνω μέγα καλλ, Δι δ' ἀβραάμ, ἢ δσμὸς, ἢ λαχέν, ἢ ἄ εἰ μ, ἢ ἰο, ἢ ὠ, ἢ ὑποταχ, Σὺ γὰρ ἐποίησας τὰ πάντα, ἢ ἡ, ἢ τὰ ἀεικόσω.

Regem, Dominum. Per quem ymnis, per quem laudes, Per quem Angelorum chorus, Per quem jacula aterna, Per quem sol presurgit, Per quem cursus Luna, Per quem siderum ingens ornatus, Per quem homo graui, Sortitus est intelligere diuina, Rationale animal existens, Tu enim condidisti vniuersum, Tribuens iuui cuique locum.

Hunc Fatū, Prouidentiam, Naturam, sæpe Philosophi Ethnici nominant, ut author est Seneca. Vis illum Fatum vocare? non errabis. Hic est ex quo suspensa sunt omnia, ex quo omnes causæ causarum. Vis illum Prouidentiam dicere? recte dices. Est enim cuius consilio huic mundo prouidetur, ut inconcussus eat, & actus tuos explicet. Vis illum Naturam vocare? non peccabis. est enim ex quo nata sunt omnia, cuius spiritu viuimus. Familiare est Oratoribus in eum omnium, quæ recte geruntur in vita, causas referre, contra, tristes etiam euentus eidem in scelerum ultionem assignare. Hoc Cicero, & Demosthenes sæpe faciunt, tum ad ex-citandos, tum ad leniendos hominum animos, qui numine velut omnium potentissima causa facilius reguntur. Alij potèd fatum a Deo discernentes, alteram, & prox-

Seneca in proem. v. r. nat. Fatum eorum saepe ab oratoribus inter causas alle-gata in scelerum ultionem assignare. Hoc Cicero, & Demosthenes saepe faciunt, tum ad ex-citandos, tum ad leniendos hominum animos, qui numine velut omnium potentissima causa facilius reguntur. Alij potèd fatum a Deo discernentes, alteram, & prox-

Z. 3

max

De causa efficiente.

CAPVT XLV.

Causa efficiens vna est, quæ latissimam dicendi campum suggerit, & non tam verbis, quam rebus faciendam sustentat eloquentiam.

Hanc in multiplices ramos partiuntur, ex quibus maior nascitur libertas, & ratiocinandi facultas promptior. Alia causa superioris, alia primariæ, alia adiuuantes. Alia naturales, alia morales, alia artificiales. Alia procreantes, alia conseruantes, alia intermentes, & tot nomina, quæ enucleatius